

TİRMİZİ

(1)

Hayatı ⇒ Tam adı Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Seure (Yezîd) et-Tirmizî'dir. 209 yılında 'doğdu. Tirmiz'de, Horasan, Irak ve Hicaz'da ki âlimlerden hadis öğrendi. Bağdat'a gitmemiştir ve Ahmet b. Hanbel'den hadis almamıştır.

Hocaları ⇒ - İbnü'l Müsenne - Efec el-Kindî
- (Bündar) Muhammed b. Bessâr - Fellâs
- Ziyâd b. Yahyâ el-Hassânî - Yakub b. İbrahim ed-Devrakî
- Abbas b. Abûlâzîm el-Anberî - Nasr b. Ali el-Cehdamî
- Muhammed b. Ma'mer el-Kaysî el-Behrânî 'den istifade etti

Diğer Hocaları ⇒ - İshak b. Rehiye - Kuteybe b. Saîd
- Hennâd b. Serî - Ali b. Hucr
- Ebu Davud - Ahmed b. Menî - İmam Buhârî İmam Müslim

Hadislerdeki illetler, raviler ve isnadlar konusunda İmam Buhârî'den yararlandı.

Buhârî ⇒ et-Tarihü'l-kebir eserinden yararlandı.

Buhârî, Tirmizî'den 1 veya 2 hadis rivayet etmiştir. Buhârî, Tirmizî'ye benim senden faydalandıktan sonra senden faydalandığımdan çok denmiştir.

Müslim'de Tirmizî'den 1 hadis rivayet etmiştir.

Tirmizî'nin sika olduğu konusunda âlimler fennâ etmiştir.

Tirmizî, hadis ilmindeki üstünlüğünden dolayı kendisine **İmam** lakabı verilmiş, 279'da vefat etti.

Hiçbir mezhebe intisap etmemiştir.

Tirmizî'den bir asır sonra vefat eden Hakîm el-Kebîr'in naklettiğine göre takvâsı sebebiyle gözlerini kaybedinceye kadar ağlamıştır. (Tirmizî'nin doğuştan âmâ olduğu iddiasının aksidir).

Hadisçiliği ⇒ İbn Hibbân, öğrendiği hadisleri derleme, tasnif etme, ezberleme ve müzakeret etme vasıflarının Tirmizî'de bulunduğunu söylenmiştir.

Tirmizî, hadislerin sıhhatini zedeleyici mahiyette, tesbit edilmesi son derece zor olan gizli kusurları bilen çok az sayıda âlimden biridir.

Bir konuya dair sahîh hadis bulamadığı durumlarda zayıf hadisleri almış fakat ravilerinin ne derece güvenilir olduğunu belirtmiştir.

Tirmizî hasen'in tarifini yaparak hasenî ile defa terim halinde kullanmıştır. (Sahîh - zayıf - hasen) hadislerle ilgili 3'lü takımı başlatmıştır.

Eserleri ① el-Câmi'u's-Sahîh

② es-Semâ'îlün-nebevîyye

③ el-İlelül-kebir

④ el-İlelül's-sagîr

⑤ Tesmiyetü ashâbi'n-nebi

⑥ Kitâbü't-tarih

(2)

EL-CÂMÎ'U'S-SAHİH'İ (SÜNEN'İ) Daha çok Sünenü't-Tirmizî adıyla meşhur olmuştur Camilerde bulunan diğer konulara dair hadisleri de ihtiva ettiği için el-Camî'us-Sahih - el-Camî'ut-Tirmizî ismi de yaygın kullanılır.

Tirmizî Camî'us-Sahih'i yaptıktan sonra Hicaz, Irak ve Horasan âlimlerinin tektidinde sunmuş, hepsinin takdirini kazanmış ve bunun üzerine "Kimin evinde bu kitap bulunursa onun evinde konuşmakta olan Peygamber var demektir" demiş ve İlim âlemine sunmuş.

Sah Veliyyullah ed-Dihlevî, üslubu asık ve kolay olması, hadisleri güvenilir olması sebebiyle eseri Sahihayn'den bile faydalı bulduğunu söylemiştir. el-Muvatta ile Sahihayn'den sonraki ikinci tabaka'da gelmesi gerektiğini söylemiştir.

- El-Camî'us-Sahih, sonundaki "ilel" bahsiyle birlikte 46 bölüm (ebvâb) içinde 2496 babtan meydana gelmektedir. Eserde Talik miktarı da son derece azdır. Cezri 23 tane demir.
- Konularına göre (ale'l-ebvâb) tasnif edilmiştir.
- Bütün sünenlerde olduğu gibi "Kitâbü't-Tahâre" ile başlar.
- Bölüm adlarını verirken "kitâb" yerine "ebvâb" kelimesini kullanır.
- Hadislerin merfû olduğunu belirtmek için her defasında "an rasulillah (s.a.v.)" kaydını koyar.

- Bab adlarını (terâcîm) çok defa o babın hadislerindeki ifadelerden seçer. "babu mâ câe fî " şeklinde.
- Bazı konularda bab başlığı yoktur.
- Bazı bab başlıklar ile konu arasında ilişki yoktur.
- Neshin söz konusu olduğu bahislerde önce mensuh, sonra nâsih hadisler gelir.
- Tirmizî değerlendirmelerinde "Gale Ebû İss" diye başlar.

Her babda sırasıyla;
- önce hadislerin sıhhat durumunu ve ravilerin güvenilirlik derecelerini
- sonra senetteki illetleri belirtir.
- hadisleri diğer tariklerini verir
- fakihlerin görüşlerini asıklar
- O konuya dair diğer sahâbîlerden gelen rivayetler varsa onlara da "ve fîl babi an fütan" diye sahâbî isimlerini sayar.

- Müslim'in hadislerin bütün smetlerini bir araya toplayarak tekrardan kâsımna prensibine benzer.
- Hadislerin bir nevi tahrîcî sayılır.

hasen - Sahih, hasen - garîb, Sahih, hasen, zayıf gibi tek terim kullanmaz. Bazı terimleri yaygın olanın aksine farklı manalarda kullanır. **Mürsel** terimini çok defa, senedinde kopukluk bulunan **munkah** anlamında, Sahih yerine **ceyyid**, **kavî** terimlerini kullanır. **Zahibü'l-hadis** terimini de, hadisleri haberledikten sonra sabut unutan kimse için kullanır.

(3)

- Serhleri ;** ① Ârizatü'l-ahvezî fî serhi't-Tirmizî ⇒ İbnü'l-Arabî tarafından kaleme alınan bu eser el-Câmiu's-Sahih'in tamamını kapsayan ilk serhtir
- ② en-Nefhu's-Şerî serhu Süneni't-Tirmizî ⇒ İbn Seyyidunnâs el-Ya'merî tarafından yazılmış el-Cami'in 3'te ikisini kapsayan yarım kalmış bir serh
- ③ Serhu Süneni't-Tirmizî ⇒ Zeynüddin el-İrâkî
- ④ Kutü'l-mugtezî alâ Camii't-Tirmizî ⇒ Suyutî (İbnü'l-Arabî'nin görüşüne dayalı)
- ⑤ el-Urfü's-Şerî alâ Camii't-Tirmizî ⇒ el-Keşmîrî'nin talebeleri tarafından derlenmiş - Hindistan'da tasbehi usulüyle basılmıştır
- ⑥ Tuhfetü'l-Ahvezî bi-Serhi Camii't-Tirmizî ⇒ Mübarekfürî tarafından yazılmış

BAZI TERİMLER

İlkel : İletinin sağuludun Hadîsk bulunan ve ancak uzman hadis alimlerinin fark edebileceği, kapalı, gizli ve hadisin sahihliğine zarar veren kusur

Cerh : Ravîyi, adalet ve zabt sıfatlarının birini veya ikisini de tam olarak taşımadığını söyleyerek tenkid etmek. Sonusta hadis değeri bulur, kabul edilir veya reddedilir

Ta'dil : Ravîyi, rivayetinin kabulünü gerektiren sıfatlarla nitetmek.

Sahihayn : Buhârî ve Müslim'in el-Câmiu's-Sahih'leri.

Hasen : Adalet sahibi olup da zabt sıfatı tam olmayan, tek başına rivayet ettiği hadîs münker de sayılmayan kimsenin rivayet ettiği, şâzz ve muallâf olmayan hadîstir

Camî : Dinle ilgili meselelerin tamamını bir araya getiren esere denir
Bu türün ilk örneği ⇒ Ma'mer bî Râşid'in el-Camî'idir

Camî adını alan 3 eser ⇒ Buhârî, Müslim ve Tirmizî'nin el-Câmiu's-Sahih'leri

Sahih hadis : Senedinin başından sonuna kadar sika ravilerin birbirinden rivayet ettiği, şâzz ve muallâf olmayan hadîs.

Talik (Muallâf) : Senedin baş tarafından bir veya birkaç ravîyi veya bütün ravilerin ortak rivayette bulunması.

Garib hadis : Zayıf ravidekte beraber sadece bir sika ravinin rivayet etmesi, sadece bir senedle rivayet edilen hadîs.

Tahrîc : Bir hadîsi isnadıyla birlikte bir kitaba alıp nakletmek.
Belirtti kitaplardan seçilen hadîslerle yeni bir kitap meydana getirmek

Garibü'l-Hadîs ilmi : Hadîste anlaşılmaması zor olan, açıklanmayı gerektiren kelimeleri açıklamak.

Muktelifu'l-Hadîs : Dış görünüşü itibarıyla birbirlerine aykırı manalar taşıyan iki hadîs ile bunların arasını birleştirmek ve birleşmesi mümkün olmayanlardan birini tercih etmeye denir

Ebu'l-Ferac : Hanbelî fâkihî, muhaddis ve müfesssirdir.

Mürcel Hadîs : Efendimize yakın kısımdaki kopukluğu bulunan hadîs.

2 - NAMAZIN BÖLÜMLERİ

1. Bab ⇒ Namaz vakitleri hakkında gelen bab: İbn Abbas'tan gelen hadis hasendir.

Efedimiz "Cibril (as) Kabe'nin yanında bana iki kez iman oldu " buyruyor

İlk seferinde

Sabah: Aydınlığın yeni başlayıp oruçluğa yone işmenin haram olduğu vakitte

Öğle: Güneş batıya kayıp gölgesi takunya tasması kabirten

İkinci: Her şeyin gölgesi kendi boyu kadar olunca

Akşam: Güneşin battığı ve oruçlunun orucu aşması zamanı

Yatsı: Safak kaybolduğu zaman kıldırıldı

İkinci seferinde

Sabah: Ortalık ağarmaya

Öğle: Her şeyin gölgesi kendi boyu kadar olunca yani bir önceki ikindiyi kıldırıldığı vakitte

İkinci: Her şeyin gölgesi kendisinin iki katı olunca

Akşam: Güneşin battığı ve oruçlunun orucu aşması zamanı

Yatsı: Geceğin 3'te 1'i geçince kıldırıldı.

Sonra Cibril Peygamberimize dönerek, "bu iki vakit arasında namaz kılma genişliği ve serbestliği senden önceki Peygamberlere tanınan vakitler gibi olup sana da bu iki vakit arasında namaz kılabilmen mümkün olmuştur" demiş,

Bu olay İsrâ gecesinden sonraki günde olmuştur. Bu şekilde kılınan ilk namaz da meşhur olan ka'ke göre öğlen namazıdır.

- Güneşin takunya (nâlin) talması kadar olması meselesi: Güneş batıya yönelince doğruya doğru hareket eden gölgedir. Öğle namazının vakti, zevalden sonra gölgenin artmaya başladığı zamandır.

- Sabah namazını ilk defa ⇒ Hz. Âdem

Öğle " " " ⇒ Hz. İbrahim

İkinci " " " ⇒ Hz. Uzeyr

Akşam " " " ⇒ Hz. Dâvud

Yatsı " " " ⇒ Hz. Muhammed (s.a.v.) kilmışlardır

Yatsı namazını diğer peygamberler nazile olarak kıldılar. İlk olarak bizim peygamberimize ferez kılındı.

Öğle namazının vakti: Şafii, Maliki, Hanbeli mezhepleri ile Ebu Yusuf ve Muhammed'e göre fey-i zevalden (her şeyin gölgesinin en kısa olduğu andan) başlar, her şeyin gölgesi bir misli oluncaya kadar devam eder, buna Asr-1 evvel denir.

İmam Azam'a göre ise, Fey-i zevalden başlar her şeyin gölgesi iki misli oluncaya kadar devam eden buna Asr-1 sâni denir. Cumhura vakti de öğlen vaktidir.

İkindinin vakti: Öğlenin vakti çıktığı andan itibaren başlar. Cumhura göre güneş batıncaya kadar devam eden İman Şafii'den 2 görüş var.

① Her şeyin gölgesi 2 misli olunca ikindinin vakti sıkı ancak akşamın vakti girince -Arada boş bir vakit var.

② Her şeyin gölgesi 2 misli olunca ikindinin müstehap vakti sona eren Asıl vakit ise güneş batıncaya kadar devam eden.

Akşam namazının vakti: Güneş batınca başlar, safak kayboluncaya kadar devam eden.

Yatsı namazının vakti: Akşamın vakti sıkınca başlar, ikinci fecin (feci-i sâdik) doğuşuna kadar devam eden. Hanefi ve Şafii mütefaki.

Sabah namazının vakti: Fecr-i Sâdıkın doğması ile başlar,

Hanefilere göre güneş doğuncaya kadar devam eden

Safîilere göre 4 vaktir vardır;

Efdal olan ⇒ Tam fecir doğduğu zaman

İhtiyar olan ⇒ Ortalık ağarmaya kadar süren zaman

Cevaz olan ⇒ Kırmızılık doğduğu zaman

Tahrim olan ⇒ Namaz yetismeyecek kadar az olan zaman

Safîilere göre sabah namazını erken kılmak efseldir

Hanefilere göre ise ortalık aydınlınca kılmak müstehaptır

Hadislerden çıkan sonuçlar

- 1) Namazın kadri yücedir ve ona ihtimam lazımdır. Allah namaz vakitlerini sadece sözle değil fiil de bildirmiştir
- 2) Rasulullah kendi kendine hüküm koymamış, Cenab-ı Hak'tın talimine göre yapmıştır
- 3) İbâdet Cenab-ı Allah tarafından bildirilen amellere mahsustur
- 4) Namaz vakitleri kaulen ve fiilen beyân edilmiştir
- 5) Daha faziletli olan birisinin kendisinden daha az faziletli birinin arkasında namaz kılması sahihtir
- 6) Beş vakit namazı mescitde kılmak teşvik edilmiştir
- 7) Bütün Aygamberler kendilerine mahsus vakitlerde namaz kılmışlardır
- 8) Namaz vakitleri (akşam hariç) belirli bir noktaya hasredilmemiş ve aralarında belli süre olan bir başlama ve bitiş vakti arasında geniş tutulmuştur

2. Bab ⇒ Sabah namazının alacakaranlıkta kılınması hususunda gelen bab

Aişe (ra) 'den gelen rivayete göre "Rasulullah ile beraber bazı kadınlar sabah namazını kılar ve değilirlerdi,

- El-Ensari diyor ki: Kadınlar elbiselerine bürünüp
 - Kuteybe diyor ki: Sarıya bürünüp ...
- Aişe hadisi, hasen ve sahihtir.

3. Bab ⇒ Sabah namazının gün ağarırken kılınması hususunda gelen bab

Rafî b. Hadîc'den gelen rivayete göre ⇒ Rasulullah "Sabah namazını gün ağarmaya kılın o anda kılmanın mükâfâtı daha büyüktür"

Rafî'nin hadisi, hasen ve sahihtir.

Gâles ⇒ Alacakaranlık

Taglis ⇒ Alacakaranlıkta sabah namazını kılmak.

İsfar ⇒ Sabah namazını ortalık aydınlınca kılmaktır.

5. Bab ⇒ Sıddetli Sıcaklarda öğle namazının ertelenmesi hususunda gelen bab

Ebu Hureyre'den gelen rivayete göre ⇒ Rasulullah "Gök sıcak günlerde öğle namazını biraz erte-
tirin (serin zemana tehir edin) Çünkü sıcağın sıddeti Cehennem'in kaynamasındandır.

Ebu Hureyre'nin hadisi, hasen ve sahihtir.

19. Bab ⇒ Orta namaz, ikinci namaz olduğu hususunda gelen bab

Abdullah b. Mes'ûd'dan gelen ilk rivayete göre ⇒ Rasulullah "Orta namaz ikinci namazdır".
Bu hadis hasen ve sahihtir.
Semure b. Cündüp'den gelen ikinci rivayete göre ⇒ Rasulullah "Orta namaz ikinci namazdır" buyurmuş.
Bu hadis de hasen ve sahihtir.
Zeyd b. Sabit ve Aişe "Orta namaz. öğle namazıdır" derken
İbn Abbas ve İbn Ömer "Orta namaz sabah namazıdır" derken

20. Bab ⇒ Sabah ve İkinci namazından sonraki yasak vakitler hususunda gelen bab

İbn Abbas'ın Ömer'den rivayet ettiği hadise göre, "Rasulullah (s.a.v) sabah namazından sonra güneş doğuncaya ve ikinci namazından sonra güneş batıncaya kadar namaz kılmaktan bizi nehyetmiştir." demıştır.

İbn Abbas'ın Ömer'den rivayet ettiği hadis, hasen ve sahihtir.

24. Bab ⇒ İki namazı cem etmek (birlikte kılmak) hususunda gelen bab

- İbn Abbas'tan gelen rivayet göre, "Rasulullah (s.a.v) Medine'de lırtu ve yağmur olmasızın öğle ile ikindiyi, rıktan ile yatsıyı cem etti." İbn Abbas'a Peygamberin buradaki amacı soruldu. O da "Ömmetine zorluk olmaması için" dedi.

- İbn Abbas'tan gelen diğer hadiste ise, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur "Kim iki namazı sebepsiz bir şekilde cem ederse büyük günah kapılarından birine adını atmış olur."

İlim adamları bu görüşle amel etmiş. Yolculuk ve Arafat dışında iki namaz birleştirilemez derler.

26. Bab ⇒ Ezan da Tercî' yapma (Şehadetleri yüksek sesle okumak)

- Ebü Mahzûre'den gelen rivayet göre "Rasulullah (s.a.v) onu oturttu ve ezanı haf haf ona öğretti. İbrahim; bizim ezanımız gibî dedi. Bîr, İbrahim'e "bana ezanı tekrar et" dedi. O da tercî' ile tekrar etti.

Ebu Mahzûre'nin hadisi sahihtir.

- Ebu Mahzûre'den gelen rivayet göre "Rasulullah (s.a.v) ezanı 19 kelime, kameti ise 17 kelime olarak ona öğretmiştir."

Bu hadis hasen, sahihtir.

Ebu Mahzûre'nin ismi ⇒ Semure b. Mi'yer

27. Bab ⇒ Kâmetin kelimelerinin tek tek okunması

- Enes b. Malik'den rivayete göre "Bîtal'e ezanı sîft sîft okuması, kâmeti de tek tek okuması emredildi."

Bu konuda Ömer'den de rivayet var.

Enes hadisi hasen ve sahihtir.

28. Bab ⇒ Kâmetin kelimelerinin ikîşer ikîşer okunması

- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivayete göre "Rasulullah (s.a.v)'in ezanı da kâmeti de ikîşer ikîşerdi."

Feshîlî tefsîrlere gelen rivayetlere göre Abdullah b. Zeyd, rûyasında ezanı ve ezanın nasıl okunacağını görmüştür.

29. Bab ⇒ Ezanı zele etmek için uzatarak yavaş yavaş okumak

- Cabir b. Abdillâh'dan gelen rivayete göre Rasulullah (s.a.v) Bîtal'e şöyle dedi "Ey Bîtal ezan kâmet arasında yemek yiyeceğin ve istemekte olanın, yemesi istemesi bîtalinceye kadar bir zaman bekle. Sıkıran kimse ihtiyacını görünceye kadar bir zaman bekle. Benî görmedende farz namazı kılmaya kalkmayın."

35. Bab ⇒ Sabah ezanını çok erkenden okumak

- Salim 'ın babasından (İbn Ömer) rivayetine göre, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Bîtal sabah ezanını istinceye kadar yiyin için."

İbn Ömer hadisi, hasen ve sahihtir.

İlim adamlarından bazıları bu ezan sabah ezanının yorine geçen derken bir kısmı erken okunduğu için ezanın iktisadî geçtik der.

Mahfûz: Sîka bîr ravnin sîka ravnere veya kendisinden daha sîka olan birine aykırı olarak rivayet ettiği hadis.

Munkah: Samedinde bir veya birkaç ravisi atlamış/eksik olan hadis.

(7)

47. Bab ⇒ Cemazle kılınan namazın değeri ve kıymeti

- İbn Ömer'den gelen rivayete göre Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Cemazle kılınan namaz tek başına kılınan namazdan 27 derece daha üstündür"

İbn Ömer'in hadisi hasen ve sahihtir

Bu konuda rivayetlerin sayısı 25 kat doken sadece İbn Ömer rivayetinde 27 kat doken

- Ebu Hureyre'den gelen rivayete göre Rasulullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Kisinin cemazle kıldığı namaz kendi başına kıldığı namazdan 25 derece daha üstündür"

Bu hadis hasen ve sahihtir

48. Bab ⇒ Ezanı ihtiyacı halde mescide gelmeyen kimsenin durumu

- Ebu Hureyre'den gelen rivayete göre Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur "İşimden söyle geçiyorum, adamlarıma odun toplatayım sonra (yoluna birini bırakarak) namaz kılınmasını emrederim de namaz için mescide gelmeyen kimselerin ellerini ateşe veriyim"

Ebu Hureyre hadisi hasen ve sahihtir

55. Bab ⇒ İki Sütun arasında namaz kılmaya ilgili gelen hadisler

- Abdulhamid b. Muhammed'den rivayete göre "Bir kanunun arkasında namaz kıldık - Cemazın kalabalık olması bizi iki sütun arasında namaz kılmaya mecbur etmişti - Namazı kılıp bittince

Enes b. Malik dedi ki: Biz Rasulullah (s.a.v) zamanında iki sütun arasında namaz kılmaktan şakınırdık"

→ Sahabi rivisi

Enes'in hadisi hasen ve sahihtir

Açıklama

Bazı sahihler göre, Enes'in beyan ettiği direkler arasında namaz kılmaktan şakının sebebi, direklerin cemaz arasına girerek onlar arasında ihtilafı kesmesidir.

Ancak zaruret halinde direkler arasına saf teşkil ederek cemazla namaz kılmakta bir sakınca olmadığına dair görüş birliği vardır

① Malikiler'e göre ⇒ cemazla ya da tek başına direkler arasında mescitlerde namaz kılmak mekruhtur

② Hanbeliler'e göre ⇒ eğer direkler cemazın arasına girerek safı kesiyorsa mekruhtur Yoksa bir sakınca yoktur. Tek başına namaz kılan için zaten kerahet söz konusu değil.

③ Şafiiler'e göre ⇒ Cemaz için bu şekilde namaz kılmak mekruh, tek başına mekruh değil

④ Küfe uleması ve Hanefilerce ⇒ Direkler arasında namaz kılmak kayıtsız şartsız caizdir

Bu âlimler, Rasulullah'ın (s.a.v) burada namaz kılmayı yasakladığına dair rivayet edilen hadis-i şerifleri te'vil etmektedirler

56. Bab ⇒ Saffın sonunda Tek başına namaz kılma ile ilgili Gelen hadisler

- Hilal b. Yisâf'dan gelen rivayete göre ⇒ Rakla bölgesinde İken Ziyâd b. Ebî'l-Ca'd elimden tuttu. Esed oğullarından Vâbisa b. Ma'bed denilen bir ihtiyarın yanına götürdü ve bu ihtiyar bana şu hadis aktarmıştı dedi "Bir adam saffın arkasında tek başına namaz kıldı. Bu sırada o ihtiyar dinliyordu. Rasulullah (sav) ona namazını iade etmesini emretti"

Vâbisa'nın hadisi hasendir.

Süfyan es-Seuri, İbnü'l-Mubârek ve Şafii ve kimi ilim adamları ⇒ Saffın arkasında tek olarak kılınan namaz iade edilmez derler

Açıklama: Bu hadis saffın arkasında tek namaz kılanın, namazının dört okluğuna delalettir Ahmet b. Hanbel der ki orta safta tek namaz kılan ruku'dan önce saffa girerse namazı sahihtir

Ruku'ya vardikten sonra hem kendi namazı hem de onun saffına duran kimselerin namazı fâsıhtır - ön saffa yer olmadığı için yalnız başına arkada namaz kılmak mecburiyetinde kalan kimsenin durumunda ihtilaf edilmiştir

① Şafii'ye göre, bu kimse ön saffın birini yanına çekmeden tek başına kılar

- ② İmam Malik'e göre, safların arkasında tek namaz kılınan namazı tamdır.
- ③ Bazı ilimler de ön safta bulunan kimseyi arka safa çekmenin o kimseye zulüm olduğunu söylemişlerdir.
- ④ Hanefiler'e göre ise, o kimse imam rükû'a eğilmek isteyinceye kadar bir kimsenin dışarıdan gelmesini bekler. Gelmeyeceğini anlayınca da imam rükû'a varmadan ön safta bulunan birisini yanına çeker ve namazını öyle kılar.

Mehmet Zihni Efendi ⇒ Yalnız durmak zamanınızda eulâdır. Çünkü namaz meselelerini bilmemek halkın büyük sığınacağı arasında yaygın olduğundan çekilen kişinin namazının fasit olma ihtimali vardır.

57. Bab ⇒ İki kişi cemaat olduğunda namazda nasıl durulacağına dair gelen hadisler

- İbn Abbâs'ta rivayet'e göre şöyle demistir: "Bir gece Rasulullah (s.a.v) ile beraber cemaat olup namaz kılmak için soluna durdum, Peygamber beni başından tuttu ve sağ tarafına geçirdi."
- Bu konuda Enes'ten de rivayet var.
- İbn Abbas'ın hadisi hasen sahihtir.

59. Bab ⇒ Erkek ve Kadınlar cemaat olduğunda saf düzeninin nasıl olmasına dair

- Enes b. Malik'den rivayete göre "Enes'in ninesi Müleyke, Rasulullah (s.a.v) için hazırladığı yemeğe sağırmıştı. Yemek yedikten sonra sizlerle cemaat olarak namaz kılalım dedi. Enes diyor ki: Sok kullandığımızdan dolayı sıyahbâsınıs bir hasırı sarmak için kalktım su serpecek onu sıldım. Rasulullah (s.a.v) kalktı imam olarak öne durdu, ben ve bir yetim çocuk onun arkasına saf olduk. İhtiyar kadın ise bizim arkamıza durdu. Rasulullah iki rek'at namaz kıldırdı ve selam vererek namazını bitirdi."
- Enes'in hadisi hasen sahihtir.
- Enes tek olsaydı Peygamber onu sağına durdururdu. Ama çocuğun namazı vardır dolayısıyla Enes ve yetim çocuk arkada durmıstır.

65. Bab ⇒ Tekbirden sonra ne okunacağı?

- Ebu Saïd el Hudri'den rivayete göre şöyle demistir, Rasulullah (s.a.v) gece namazı için kalktığında tekbir alır şöyle okurdu "Sübhanek'e 'yi" okuduktan sonra "Allahü ekber kebîra" der daha sonra "Euzu billahissen'i 'il alîmî mineş şeydanirracim min henzihi ve nefsihi" derdi.
- Ebu Saïd'in hadisi bu konuda en meshurdur.

66. Bab ⇒ Besmeleyi sessiz okumak

- Abdullah b. Muğaffel'in ağlunda rivayete göre "namaz kılaten babem benim besmeleyi aşıkça söyledigimî işittî" ve bunun brdat olduğunu, brdatıttan sakınmamı söyledî. Peygamber'in (s.a.v) ashabının en sok kızdığı şey brdatıttır dedi. "Ben Rasulullah, Ebu Bekir, Ömer ve Osman'la namaz kıldım hiçbir sesli besmele okumadı" dedi. Sen de besmeleyi sesli okuma! dedi.
- Abdullah b. Muğaffel'in hadisi hasendir.

Auklana

Bu hadisin zahiriine göre Peygamber ve 4 halife namazlarda, Fatıha'nın başında besmeleyi okunuyordu. Malikîler bununla amel etmiş, Fatıhanın başında besmele çekmek mekruhtur demişler. Hanbelî ve Hanefiler besmeleyi gizli okumak sünnettir demişler. Şafîiler ise Fatıha'nın başında besmele okumak uâcibtir ve besmele Fatıha ile Neml Suresinin âyetidir derler. Buna göre yukarıdaki hadisin anlamı; "Hz Peygamber ve 4 halife namazda kıraate Fatıha suresi ile başlardı" demek olur. Fatıha suresi denince, besmele de ona dahildir. Fakat onlar besmeleyi sesli okumazlardı.

(9)

67. Bab ⇒ Besmekyi aşık okumak

- İbn Abbas'tan gelen rivayete göre "Rasulullah (s.a.v.) namaza başladığında besmek okuyarak okumaya başladı."
- Bu hadisin senedi aranılan kuvvette değildir
- Ebu Hureyre, İbn Ömer, İbn Abbas, İbn Zübeyr, Şafii ⇒ Besmelenin aşıkça okunması görüşündeler
- İsmail b. Hammad, Ebu Süleyman'ın oğludur
- Ebu Hâlid el-Va'libî'nin adı ⇒ Hümmüz'dür, Küfe lidir

68. Bab ⇒ Namazda okumaya Fatıha ile başlamak

- Enes'den rivayete göre "Rasulullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Ömer ve Osman namazda kıraatı Fatıha ile başlardı."
- Bu hadis hasen sahihtir.
- Şafii diyor ki ⇒ Ömer'in Fatıha ile başlaması, süreden önce Fatıha okutulması bu besmele okumazlardı anlamında değildir

69. Bab ⇒ Fatıha sureti okunmazsa namaz olmaz

- Ubade b. Samit'in rivayetine göre Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur "Fatıha okumayanın namazı yoktur"
- Ubade hadisi hasen sahihtir

70. Bab ⇒ Fatıha'dan sonra "Âmin" demek

- Vâil b. Hucr, Rasulullah'tan (s.a.v.) işittim "Gayrîmâğdubî âleyhim ve leddâllîn" ayetini de okuduktan sonra yüksek bir sesle ve uzatarak "Âmin" dedi
- Vâil'in hadisi hasendir

Açıklama ⇒ Bu hadis, Fatıha'nın bitiminde "amin"i sesli söylenmenin meşruluğunu gösterir. Ahmet b. Hanbel ve Şafii'ler ⇒ hadisin zahiriye uygun görüş beyan etmişler. Hanefi ve Maliki'ler ise "amin'in daima gizli okunacağını söylerler

72. Bab ⇒ Namazda okuma arasında yapılan iki duraklama

- Semure'den gelen rivayete göre Rasulullah (s.a.v.)'den namazında okumada 2 defa durakladığını biliyordum. İmran b. Hureys kabul etmeyip "Bir sefer duraktı" dedi. Bunun üzerine Medine'de bulunan Ubey b. Kab'a mektupla sorduk. Cevap olarak Semure bunu ezberlemişti diye yazdı. Saîd diyor ki: Katade'ye bu 2 duraklamayı sorduk. Birinci duraklama; namaza başladığı anda ikincisi: okumayı bitirdiğinde ki bu da "leddâllîn" dedikten sonradır dedi
- Ayrıca Peygamberimiz rükûya geçmeden önce biraz ara vermektan hastanırda denmiştir
- Bu konuda Ebu Hureyre'den de rivayet var
- Semure'nin hadisi hasendir

Açıklama! Hz. Peygamber birinci duraklama Sübhanke veya Veccehtü gibi duaları okurdu. İkinci duraklamada ise namazın iki fırlını birbirinden ayırmak için yapıyordu. Sekte'den maksat sükut değil, aşıkça okumaya ara vermektir

Birinci sekte biraz uzundu ve Peygamber bu arada gerekli duayı okurdu. İkinci sekte hafifti. Çünkü kıraat ile rükû tekbiri arasında bir fısıltı verinceye kadardır. Katade, "Fatıha bittiği" zaman sekte olur" demiştir. Katade'nin bu sözü 2 menaya gelir

① Katade, 2 sekte mahallini bildirdikten sonra, 3. bir sekte mahallinin de bulunduğunu haber vermek istemiştir. Bunun yerini belirtmiştir

② Katade, 2. sekte mahallinin Fatıha bitiminde olduğunu kastedmiştir.

Ebu Davud'a göre; 1. sekte taharrüm tekbirinden sonradır 2. sekte Fatıha ile süre arasındadır 3. sekte ise süre bittikten sonradır

Şafii ve Ahmet b. Hanbel'e göre; 3 sekte müstehaptır

1. sekte ⇒ iman, ona uyan ve tek başına namaz kılan kişi müstehaptır
2. sekte ⇒ Fatıha'dan sonra, süreden önceden iman için müstehaptır

76. Bab ⇒ Rükû'a Giderken Elleri Kaldırmak

(10)

- Salim'in babasından rivayetine göre "Rasulullah (s.a.v.)'i gördüm namaza başlarken, rükû'a giderken ve rükû'dan kalkarken ellerini omuzları hizasına kadar kaldırırdı.
İbn Ebî Ömer kendi rivayetinde buna ek olarak "iki secde arasında ellerini kaldırmazdı" dedi.
İbn Ömer hadisi hasen sahîhtir.

Açıklamalar

- 1 Bu hadisi şerif namaz için başlama tekbiri alırken ellerin kaldırılacağını aşıkça ifade eden
- 2 Ellerin nasıl kaldırılacağı ihtilâflıdır. Mezkûr hadiste "Her hangi biriniz namaza niyetlenirken ellerini kaldırsın, onların işlerini kibleye karşı çevirsin" buyrulur.
- 3 Buhari ⇒ ellerin iştirah tekbiri ile beraber kaldırılacağını
Müslim ⇒ önce eller kaldırılır sonra tekbir alınır den
Hanefîyyeye göre ⇒ ellerin tekbirle beraber kaldırılması en güzeldir.
- 4 Hadisin zahiriye göre, eller omuzların hizasına kadar kaldırılır.
- 5 Hadisi şerif rükû tekbiri ile rükû'dan doğrulurken dahi ellerin kaldırılacağına delildir.
Hanefîlere göre namazda eller yalnız iştirah tekbiri alınırken kaldırılır.
- 6 Hadis, secde ve secdeden doğrulurken ellerin kaldırılmayacağına delildir.
- 7 Nevevî'nin beyanına göre iştirah tekbiri Ebu Hanîfe, Malik, Şafiî ve Hanbelî ile Sevrî'ye ve Sahabe'ye, Tabî'n'e göre vâcibtir (farzdır).

100. Bab ⇒ Namazlarda otururken okunacak dualarla ilgili Gelen hadisler

- Abdullah b. Mes'ud'dan rivayette "Rasulullah (s.a.v.) çift rekâtlarda oturduğunuzda Tahiyyat okumayı bize öğretti".
Bu konuda en sahîh hadis budur.

Açıklama: Tesehhüdün hükmü mezhepler arasında ihtilâflıdır:

Hanbelîler ⇒ Son tesehhüd rükündür, terkinde namaz batıl olur. 1. tesehhüd'ün terkinde sehv secdeste kâfirdir den.

Şafiîler ⇒ İkinci tesehhüd farzdır.

Malikîler ⇒ her iki tesehhüd de sunnettir.

Hanefîler ⇒ her iki tesehhüd de vâcibtir.

101. Bab ⇒ Namazda otururken ne okunur?

- İbn Abbas'dan rivayete göre "Rasulullah (s.a.v.) bize Kur'an öğrettiği gibi tesehhüde öğretirdi ve Tahiyatı okurdu.

İbn Abbas'ın hadisi hasen garîp sahîhtir.

Açıklama: Şafiîler namazlarında İbn Abbas'ın tesehhüdünü okurlar.

Hattâbî de İbn Mes'ud'un tesehhüdü en meşhurdur der (Yukarıdaki 100. bab).

116. Bab ⇒ İmanın arkasında cemaatin ne okuyacağına dair gelen hadisler

- Ubade b. es-Semrit'den rivayete göre "Rasulullah (s.a.v.) bir seferinde sabah namazını kıldırdı ve okumada zortandı ve namazını bitirince dedi ki: "Gördüğümeye göre imanın arkasında sizlerde okuyorsunuz." Bide evet vallahi okuyoruz dedik. Bunun üzerine "Öyle yapmayın sadece Fatihayı okuyun yeterlidir, çünkü Fatihayı okuyanların namazı yoktur" buyurdu.
Ubade'nin hadisi hasendir.

117. Bab ⇒ İmanın sesli okuduğu namazlarda Cemaatin Okunması gerektiği

- Ebu Hüreyre'den rivayete göre "Rasulullah (s.a.v.) sesli okuduğu bir namazda imanın bitirince şöyle sordular: "Ben namazda okurken sizden biriniz de bizimle birlikte okudu mu?" Bir adam Rasulullah'ın sesli okuduğu namazlarda okumalarına son verdiğini buyurdu. Bunu duyan Sahabiler Bu hadis hasendir.